

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 11/2013 vp

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle val- tionalouden kehyksistä vuosille 2014—2017

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle val- tionalouden kehyksistä vuosille 2014—2017 27.3.2013 annetun valtioneuvoston selonteon (VNS 3/2013 vp) täydentämisestä

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä huhtikuuta 2013 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2014—2017 (VNS 3/2013 vp) ja siihen liittyvän täydennyksen (VNS 4/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla varannut muille valiokunnille mahdollisuuden antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Lauri Taro ja neuvotteleva virkamies Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- kansliapäällikkö Hannele Pokka ja ylitarkastaja Tommi Jauho, ympäristöministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valiokunta kiinnittää ensin valtiovarainvaliokunnan huomiota aikaisemminkin ilmaisemaan-
sa huoleen ympäristöministeriön hallinnonalan kokonaiskehityksen supistumisesta johtuviin kielteisiin vaikutuksiin hallinnonalan tehtävien kannalta. Hallinnonalan 261,5 miljoonan euron kokonaiskehys laskee vuosittain siten, että vuonna 2017 kehys on enää 227,4 miljoonaa euroa. Näin voimakkaasti niukkenevat voimavarat ovat pa-

kottaneet hallinnonalan selvittämään, mitä tehtäviä voidaan jättää hoitamatta ja toisaalta myös vaihtoehtoisia tapoja hoitaa tehtäviä nykyistä tehokkaammin. Samanaikaisesti EU-lainsäädäntö lisää edelleen ympäristöhallinnon lupa- ja valvontatehtäviä edellyttäen lisävoimavaroja uusien tehtävien hoitamiseen.

Valiokunta on huolissaan siitä, että määrärahatason jatkuva lasku yhdessä lisääntyvien tehtävien kanssa voi johtaa siihen, että osa tehtävistä jää hoitamatta. Rahoitustasoa on nostettava tavalla tai toisella, sillä ympäristöluvut on käsiteltävä joutuisasti ja korkeatasoisesti ja ympäris-

tövalvontaan on oltava riittävästi resursseja. Lupien käsittelyajat ovat jo osin venyneet kohtuutoman pitkiksi, ja paine ympäristövalvonnan lisäämiseen on kasvanut. Valiokunta pitää välttämättömänä, että uusia rahoitusmalleja otetaan käyttöön. Näitä ovat esimerkiksi hallinnonalan sisäiset joustavat rahoituskeinot, kuten erilaiset ruuhkanpurkumallit. Lisäksi valiokunta kiirehtii ympäristönsuojelulainsäädännön uudistamista siten, että ympäristövalvonnasta voidaan periä maksuja ja maksutulot ohjataan luvitukseen ja valvontatehtäviin.

Asuntopolitiikka

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että kehyspäättökseen sisältyy monipuolinen kooste erilaisia asuntopolitiittisia keinoja. Tukitoimia suunnataan erityisesti kasvuseutujen kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon lisäämiseen ja erityistä tukea tarvitsevien asunto-olojen kehittämiseen. Kannatettavia ovat esimerkiksi päätökset Helsingin seudulla myönnettävistä käynnistysavustuksista, aiesopimukseen liittyvistä kunnallistekniikka-avustusten korotuksista, korkotukilainoituksen omavastuukoron määräaikaisesta alentamisesta sekä erityisryhmien investointiavustusvaltuuden nostamisesta 120 miljoonaan euroon vuodessa vuoden 2015 loppuun saakka. Asuntojen korjausavustuksia painotetaan vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaamiseen ja hissien jälkiasennuksiin kotona asumisen mahdollistamiseksi.

Rakentamisen ja maankäytön energiatehokkuuden parantamiseen kiinnitetään huomiota, mikä on erittäin hyvä asia. Energiatehokkuutta koskevien direktiivien kansalliseen voimaansaattamiseen liittyviin selvityksiin kohdistetaan 1 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2014 alkaen. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että avustukset uusiutuvaa energiaa hyödyntävien lämmitystapamuutosten tekemiseen ovat loppuneet. Tämä on valitettavaa ja kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden kannalta kielteinen kehityssuunta, sillä arvion mukaan lämpöpumppuja koskevasta tavoitteesta jäädään jälkeen noin

1 TWh¹. Korjausavustukset olisivat olennaisia myös mittavien kosteus- ja homeongelmien korjaamisen edistämiseksi, vaikka kosteus- ja homeongelmiin johtaneisiin syihin on kokonaisuutena puututtava.

Valtiontalouden kehyksiin sisältyvät asuntopolitiittiset päätökset kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseksi ovat oikeansuuntaisia ja kannatettavia, mutta nykyiset ongelmat erityisesti pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa ovat niin vaikeita, että päätösten riittävyyttä on hankala vielä arvioida. Valtion budjettitalouteen vaikuttavien tukipäätösten ohella tärkeitä asuntopolitiikan kokonaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat muun ohella asutorakentamiseen soveltuvan kaavoitetun tonttimaan saatavuus, valtion maanomistusten osoittaminen osaltaan kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon ja kilpailun toimivuus. Maapolitiikan keinot ovat kaavoituksen ohella välineitä, joilla kunta voi varmistaa, että yhdyskuntarakentamiseen tarvittavat alueet saadaan käyttöön oikea-aikaisesti. Kuntien rooli on valtion ohella tärkeä, ja kasvukeskusten MAL-aiesopimukseen sisältyvät maankäyttösuunnitelmat uusien alueiden saamiseksi kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon ovat merkittäviä keinoja edistää tavoitteiden toteutumista.

Valiokunta pitää erinomaisena, että hallituksen tavoitteena on laajempi asuntopolitiikan uudistus. Kehyspäättökseen mukaan hallitus valmistelee asuntopolitiittisen uudistuksen, jolla tuetaan työvoiman alueellista liikkuvuutta. Uudistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että kohtuuhintaisen valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon rakennuttamisen edellytyksiä parannetaan kasvukeskuksissa. Kokonaisarviointi asuntopolitiikkaan liittyvistä kysyntä- ja tuotantotuista tehdään hallituskauden loppuun mennessä.

Valiokunta on aikaisemmin edellyttänyt kokonaisvaltaisen asuntopolitiikan perusteita kos-

¹ Kansallinen energia- ja ilmastostrategia, valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 20. päivänä maaliskuuta 2013: Taustaraportti s. 62.

kevan selvityksen laatimista asuntopoliittisten peruslähtökohtien uudelleenarvioimisen mahdollistamiseksi. Valiokunta aikoo myös osallistua huolellisesti seurata toimien täytäntöönpanoa ja arvioida niiden vaikuttavuutta kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseen ja asuntomarkkinoiden tilan tervehtyttämiseen. Osana tätä kokonaistarkastelua valiokunta ottaa myös kosteus- ja homeongelmat seurantansa kohteeksi.

Luonnonsuojelu ja ympäristönsuojelu

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että kehyspäättökseen sisältyy panostus monitahoiseen yhteistyöhön Itämeren tilan parantamiseksi sekä ympäristöä, luonnon monimuotoisuutta ja kestävyttä turvaaviin toimiin. Määrärahoja suunnataan hallitusohjelman mukaisesti vihreää taloutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen erityisesti tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuuden parantamiseksi sekä materiaalien käsittelyn ja kierrätyksen tehostamiseksi.

Etelä-Suomen metsien suojelun toimintaohjelman eli METSO-ohjelman jatkaminen ja aiempien suojeluohjelmien toimeenpano ovat jatkossakin keskeisiä painopisteitä. Myös Metsähallituksen luontopalvelujen rahoitukseen panostetaan. METSO-ohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2016 mennessä. Valiokunta muistuttaa kuitenkin siitä, että luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen jää usein edelleen muiden ympäristöongelmien varjoon. Onkin tärkeää huolehtia jatkossakin muun ohella METSO-ohjelman riittävästä rahoituksesta.

Itämeren suojelu on kehyspäättökseen mukaan yksi painopistealueista. Valiokunta tukee päättöstä panostaa öljyntorjuntavalmiuden parantamiseen peruskorjaamalla öljyntorjunta-alus Hylje sekä varustamalla uusi ulkovartiolaiva jääöljynkeruulaitteilla. Hylkeen peruskorjaukseen osoitetaan 12 milj. euroa ja ulkovartiolaivan öljynkeruulaitteisiin 1,5 milj. euroa v. 2014. Lisäksi ympäristövahinkojen torjuntaan osoitettua

määrärahaa lisätään 0,6 milj. euroa vuosina 2014—2015 ja 1,1 milj. euroa vuosina 2015—2016.

Vesiensuojelun tavoitteiden kannalta ongelmallista on, että vuodesta 2015 alkaen kohdistuu määrärahaleikkaus ympäristönsuojelun edistämisen määrärahaan (ennen ns. ympäristötyömääräraha). Edistämismäärärahalla olisi ELY-keskusten esitysten ja maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmien mukaan perusteltua käynnistää vuosina 2011—2015 noin 30 uutta siirtoviemärihanketta ja 20 muuta ympäristötyökohdetta. Nämä ovat lähinnä pilaantuneiden alueiden kunnostushankkeita pohjavesien pilaantumisriskin ehkäisemiseksi sekä yhdyskuntien jätevesikuormituksen vähentämishankkeita jätevesien käsittelyä keskittämällä. Hankkeet ovat ympäristönsuojelun kannalta olennaisia, ja niillä on merkitystä myös alueellisen työllisyyden kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että määrärahaa edellä mainittuihin siirtoviemärihin ja ympäristötyökohteisiin lisätään.

Alueellisen ympäristöhallinnon kehittäminen

Valiokunta viitaten aluehallintouudistuksesta antamaansa lausuntoon (YmVL 9/2013 vp) kiinnittää valtiovarainvaliokunnan huomiota siihen, että aluehallintouudistus yhdessä tuottavuusohjelman mukaisten vähennysten tekemisen kanssa on konkreettisesti vähentänyt voimavaroja erityisesti alueellisesta ympäristöhallinnosta. Resurssien pysyvä pieneneminen on ongelma ympäristöasioiden laadukkaan hoitamisen kannalta. Aluehallintoselonteossakin todetaan, että on olemassa riski, että tulevien vuosien kehystason mahdollistamalla henkilöresursseilla eivät aluehallintovirastot eivätkä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset jatkossa pysty hoitamaan tehtäviään lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Selonteon tilaston mukaan ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualue on menettänyt vuosina 2010—2012 18 % henkilötyövuosistaan samaan aikaan, kun elinkeinovastuualueen vähennys on 9 % ja liikennevastuualueen 7 %. Ympäristöhallinnossa resurssivaje on mer-

kinnyt sekä valvontakäyntien vähentymistä että yleisesti käsittelyaikojen pidentymistä.

Valiokunta korostaa, että ympäristöhallinnolle on varmistettava riittävät resurssit lakisääteisistä tehtävistä huolehtimiseksi. Esimerkiksi strategisesti merkittävän uuden teollisuuden alan, kuten kaivosteollisuuden, luvitukset on kyettävä hoitamaan joutuisasti, yhteiskunnallisesti kokonaisuutena katsoen hyväksyttävästi ja ympäristönsuojelun kannalta korkeatasoisesti. Myös ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseen on jo nyt huomattavaa painetta.

ELY-keskusten menokehysten uudelleenarviointi vuosina 2014–2017 on tarpeen siten, että säästöt toteutetaan jälkipainotteisina. Tämä on kuitenkin vain väliaikaisratkaisu välittömän tilanteen helpottamiseksi, ja jatkossa on pohdittava laajemmin keinoja hallinnon toimintakyvyn turvaamiseksi. Valiokunta katsoo, että maksullisen toiminnan laajentaminen on tarpeen ympäristöhallinnon toimintaedellytysten turvaamiseksi. Valiokunta kiirehtii valvontamaksuja koskevan sääntelyn sisällyttämistä vireillä olevaan ympäristönsuojelulainsäädännön kokonaisuudistukseen korostaen, että lisääntyvä tulo-rahoitus ei kuitenkaan saa vähentää toiminnan yleisiä voimavaroja niissä tehtävissä, joihin tulot kohdentuvat, eikä vähentää toimintamenorahoitusta.

Aluehallintonselonteon mukaan aluehallintovirastoissa ja ELY-keskuksissa on tarpeen tarkastella uusia mahdollisuuksia määritellä viraston toimivalta joissakin tehtävissä alueellisen jaotuksen sijaan valtakunnalliseksi toimivallaksi. Selonteon mukaan ympäristöministeriö yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa jatkovalmistelee ympäristöhallinnon erityisasiantuntemusta vaativien tehtävien mahdollista siirtämistä valtakunnallisiksi ja valtakunnallisesti merkittävien tehtävien kokoamista yhteen yksikköön.

Kehyspääöksessä ympäristöhallinnon ohjauksen vahvistamiseen ja valtakunnallisten tehtävien hoidon kehittämiseen on osoitettu 2 milj. euron määräraha koko kehyskaudelle. Määräraha käytetään aluehallintoviranomaisten ympäristötehtävien hoidon kehittämiseen ja tehostamiseen. Valiokunta pitää tätä erinomaisena ja välttämättömänä ympäristöhallinnon kehittämiseksi ja tehostamiseksi siten, että hallinto säilyy toimintakykyisenä.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3 päivänä toukokuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
vpj. Rakel Hiltunen /sd
jäs. Jouni Backman /sd
Tarja Filatov /sd
Christina Gestrin /r
Timo Heinonen /kok
Antti Kaikkonen /kesk
Jukka Kärnä /sd

Jari Lindström /ps
Tapani Mäkinen /kok
Martti Mölsä /ps
Sari Palm /kd
Anni Sinnemäki /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk
Juha Väättäinen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Hallitus on puhunut koko vallassaoloaikansa siitä, miten se turvaa ja ylläpitää elinvoimaisen ja turvallisen asuin ympäristön ja hyvät elämisen mahdollisuudet. Puheet ovat olleet maailmaa syyleileviä, mutta teot ovat olleet käytännössä hyvin vaatimattomia. Hallitus esittää jälleen kerran uusissa valtioneuvoston kehyksissään (vuosille 2014–2017) melkoisen määrän silmälläkäännettäviä ympäristön, asumisen ja sen hallinnon tilanteen korjaamiseksi.

Perussuomalaiset eivät hyväksy nyt tehtyä esitystä. Me haluamme yhä edelleen olla omassa politiikassamme rehellisiä ja johdonmukaisia sekä puolustaa suomalaista kohtuuhintaista asumista ja esteetöntä ja turvallista asuin ympäristöä. Esimerkiksi yhteisen kansallisomaisuutemme eli rakennusten korjaamiseen ja niiden toimivuuteen tulee taloudellisesti panostaa enemmän kuin kehyksissä osoitetaan. Perussuomalaisen valiokuntaryhmän mielestä hallitus ei riittävässä määrin huomioi myöskään kosteus- ja homeongelmia, erityisesti koulujen osalta. Tähän perussuomalaiset haluavat panostaa enemmän euron määräisesti kuin mitä nyt tehdään hallituksen toimesta eli 25 miljoonaa euroa lisää. Lisäksi hallitus on omalla politiikallaan sekä tekemillään päätöksillä nostanut asumisen ja kansalaisten elämisen hintaa kohtuuttomasti. Varsinkin, kun energia-avustukset asumiseen on lopetettu,

haluamme korjaus- ja energia-avustuksiin osoittaa 20 miljoonaa euroa lisää. Samaten siirtoviemäreihin osoitettu määräraha on täysin riittämätön aiempien 30 uuden siirtoviemärihankkeen ja 20 muun ympäristöhankkeen hoitamiseksi.

Lopuksi valiokuntaryhmämme haluaa nostaa esiin Euroopan unionin yhteisen ympäristöpolitiikan — ja sen ratkaisut. Näillä unionin tasolla tehtävillä päätöksillä on myös ratkaiseva merkitys maamme teollisuuden pärjäämiselle jatkossa. Perussuomalaisten mielestä unionin tasolla tehtävät päätökset eivät saa enää rangaista Suomea ja sen yhteiskuntaa samalla tavoin kuin tähän asti. Toimivaltaa ei pidä myöskään enää antaa pois itsenäisten kansallisvaltioiden päätäntävallasta.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa päätöstä tehdessään huomioon eriävässä mielipiteessä esitetyt näkökohdat, joiden perusteella on todettavissa, etteivät ympäristöhallinnon (kehykset vuosille 2014–2017) määrärahat mahdollista sektorilla toimintaedellytysten turvaamisesta, vakautta eikä pitkäjänteistä kehittämistä.

Helsingissä 3 päivänä toukokuuta 2013

Juha Väättäinen /ps
Jari Lindström /ps
Martti Mölsä /ps

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Vaikka valiokunnan lausunnossa tuodaan esille monia kannatettavia asioita, olemme halunneet ottaa valiokuntaa voimakkaamman kannan erityisesti korjaus- ja lämmitystapamuutosten sekä siirtoviemärihankkeiden tukemiseen. Ongelmien esiintuomisen lisäksi esitämme korotuksia ympäristön suojelun edistämisen määrärahaan sekä korjaus- ja lämmitystapamuutoksien edistämiseen.

Siirtoviemärit

Valiokunta ilmaisee lausunnossaan huolensa ympäristönsuojelun edistämisen määrärahan leikkauksiin vuodesta 2015 alkaen. Määrärahalta on muun muassa käynnistetty siirtoviemärihankkeita, jotka suojelevat vesistöjämme. Siirtoviemärihankkeilla voidaan esimerkiksi ehkäistä pohjavesien pilaantumista ja vähentää jätevesikuormitusta ympäristölle.

Kunnat ovat joutuneet panostamaan viime vuosina suuria summia ympäristönsuojelutoimenpiteisiin. Jotta vesihuolto-ongelmat voitaisiin ratkaista vesihuoltolainsäädännön ja jätevesiasetuksen edellyttämällä tavalla, tulisi myös valtion osallistua aktiivisesti hankkeiden tukemiseen ja rahoittamiseen.

Hallitusohjelmassakin luvataan edistää haja-asutusalueen jätevesisäädösten toimeenpanoa muun muassa edistämällä siirtoviemärihankkeita. Kehyksessä siirtoviemärihankkeisiin osoitetut määrärahat ovat täysin riittämättömät. Käytännössä uusia hankkeita on vaikea aloittaa, jos määrärahaa leikataan vuonna 2015 valtioneuvoston selonteon mukaisesti.

Korjaus- ja lämmitystapamuutosten avustukset

Kuten valiokuntakin lausunnossaan huomauttaa, avustukset uusiutuvaa energiaa hyödyntävien lämmitystapamuutosten tekemiseen ovat loppuneet. Niin sanottujen lämpöpumppuavustusten lakkaaminen on vastoin kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteitamme, jonka tarkoituksena oli lisätä lämpöpumpun avulla lämpiävien kotitalouksien määrää Suomessa.

Energia- ja ilmastopoliittisen strategian tavoitteita tulee toteuttaa johdonmukaisesti. Siksi uusiutuvaa energiaa hyödyntävien lämmitystapamuutosten tekemisen tukea on nostettava aiemmalle tasolle. Lämmitystapamuutokset vähentäisivät Suomen riippuvuutta ulkomaisesta tuontienergiasta ja loisivat säästöjä energiankulutuksessa yksittäisten kuluttajien lisäksi koko yhteiskunnalle.

Myös energiatehokkaan korjausrakentamisen avustaminen toisi suuria etuja ympäristölle ja ihmisille. Uusien hissien jälkiasentaminen sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaaminen on taloudellisesti ja inhimillisesti kannattavaa. Lisääntyneet home- ja kosteusvauriot koettelevat kansalaistemme terveyttä. Kehykseen tällä hetkellä varatut rahat eivät millään tule riittämään korjausrakentamisen tarpeisiin.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtion vuoden 2014–2017 kehyksiin lisätään 10 000 000 euroa ympäristötöihin ja siirtoviemärihankkeiden käynnistämiseen ja toteuttamiseen. Lisäksi esitämme valtion vuoden 2014–2017 kehyksiin 30 000 000 euron lisäystä korjaus- ja lämmitystapamuutosten avustuksiin.

Helsingissä 3 päivänä toukokuuta 2013

Antti Kaikkonen /kesk
Mirja Vehkaperä /kesk